

LJUPČO ARNAUDOVSKI,
ALEKSANDRA GRUEVSKA-DRAKULEVSKI,
Penologija (I–II)

Praven Fakultet „Justinian Prvi“, Skopje, 2013, 510 + 450 str.

Doajen kriminoloških nauka na neka-
dašnjim jugoslovenskim prostorima profesor
Ljupčo Arnaudovski već decenijama prou-
čava pitanja u vezi sa izvršenjem krivičnih
sankcija i do sada su kao plod tog angažo-
vanja, pored mnoštva referata na naučnim
skupovima, članaka i priloga u zbornicima,
nastale zapažene knjige: *Penologija* (Skopje,
1988), *Zatvoreničko opšestvo* (koautorski rad
sa koleginicom Čačevom, Skopje, 2000) i
Zakon za izvršavanje na sankcije (kaoutor-
ski rad sa koleginicom Gruevskom, Skopje,
2011). Kao neka vrsta krune bavljenja nave-
denom materijom, nedavno je, opet u sarad-
nji sa docentom Gruevskom izašlo dvotomo
kapitalno delo *Penologija* u kome se na skoro
hiljadu stranica izlaže materija penologije
u širem smislu: u prvom se obrađuju opšta
pitanja nauke o izvršenju krivičnih sankcija,
dok se u drugom izlaže o izvršnom kazne-
nom pravu Republike Makedonije.

Prvi deo započinje opštim izlaganjem
koji nosi naziv Mesto i uloga penologije kao
nauke i prakse u savremenoj državi i sadr-
ži objašnjenje značaja kazne i kažnjavanja u
našem vremenu, kao i pogled na penologiju
kao „nauku o primeni prinude koje društvo
odobrava“. Na ova izlaganja naslanja se deo
pod nazivom Uvod u penologiju. Tu se prvo
autori bave ukazivanjem na potrebu izučava-
nja penologije kao nauke i njenim značajem
za društvo. Oni prihvataju u novijoj literaturi
rašireno shvatanje po kome je penologija nau-
čna disciplina iz grupe kriminoloških nau-
ka koja proučava krivične sankcije i njihovo
izvršenje. Krivične sankcije, predstavljaju
„prinudna sredstva za suzbijanje kriminalne

aktivnosti koja na osnovu krivičnog zakona
primenjuje krivični sud u krivičnom postup-
ku učinocima krivičnih dela“ (str. 35). Unu-
trašnja diferencijacija krivičnopravnih nauka
i konstituisanje penologije kao samostalne nau-
čne discipline je druga celina o kojoj se ovde
izlaže, a osnovne teorije o kazni i kažnjavanju
(apsolutne, relativne i mešovite) treća.

Glava I Pojam i predmet penologije tre-
tira pitanja razvoja shvatanja o pojmu peno-
logije, određivanje njenog predmeta (određu-
je se u širem smislu, „ne samo kao izučavanje
sistema sankcija i njihovog izvršenja, nego i
ukupnih pravnih, krivičnopravnih, socijalnih
i političkih odnosa koji nastaju u vezi sa prim-
enom represije od strane države povodom
izvršenog krivičnog dela“ – str. 84) i odnosom
penologije sa drugim naukama koje se zani-
maju za kriminalitet. U Glavi II izlaže se o
metodima u penologiji. Autori ih dele na: me-
tode za izučavanje ličnosti prestupnika; one
koji proučavaju pojedinačan slučaj; klinički
metod; metode za ispitivanje osuđeničke po-
pulacije (posmatranje, eksperiment, upoređi-
vanje, anketa, intervju i merenje); i statističke
metode i postupke.

Sledeća, Glava III nosi naziv Istorijski
razvoj i oblici društvene reakcije na krimina-
litet i penološka misao. U izlaganju je vreme
posle nastanka države podeljeno na slede-
će faze kaznene reakcije: period stradanja i
zastrašivanja; humanistički period; period
individualizacije kazne (antropološko-po-
zitivistička, sociološka škola, neoklasična)
i savremena penološka misao koju karakte-
riše polazni stav da je resocijalizacija svrha
kažnjavanja.

Glava IV posvećena je nastanku kazne zatvora kao krivične sankcije, Glava V raznim modelima penitencijarnih sistema (ćeljski i progresivni), a Glava VI problemima izvršenja kazne zatvora u savremenoj penologiji. Tu se izlažu njene osnovne karakteristike, kritike ali i pozitivne strane. Kao njene prednosti se ističu: mogućnost javljanja u mnoštvu modaliteta, što omogućava njenu čestu primenu; ova kazna stvara široke mogućnosti za tretman osuđenih lica, za organizovanje njihove egzistencije u skladu sa uslovima života na slobodi; pruža mogućnosti za disciplinovanje ljudi; ona je jedina zamena za smrtnu kaznu; njena priroda je takva da se može humanizovati i liberalizovati. Najzad, kazna zatvora sama za sebe nije kriminogeni faktor, ali to može postati u zavisnosti od uslova i načina njenog izvršenja. Izlaganje u ovoj Glavi obogaćeno je prikazom statističkih podataka koji se odnose na Republiku Makedoniju. Oni pokazuju da kazne zatvora u periodu 2007-2011. čine 55% od ukupnog broja izrečenih krivičnih sankcija. Među njima dominiraju kazne do jedne godine (65% – od toga 38% su kraće od šest meseci), a ako im se dodaju kazne do dve godine, proizlazi da se u 85% slučajeva ova sankcija izriče na period kraći od 48 meseci. Kazne duže od 10 godina čine 0,8% od ukupnog broja (od toga kazni doživotnog zatvora bilo je u navedenom periodu ukupno 14 ili 0,1%).

Metodi i oblici tretmana u izvršenju krivičnih sankcija i resocijalizacija naslov je Glave VII. Tu se prvo određuje pojam tretmana (autori se opredeljuju za užu odredbu da ovde spadaju „samo oni metodi, mere, sredstva i načini postupanja sa osuđenim licem tokom i posle izvršenja krivične sankcije, koji su usmereni na njegovu resocijalizaciju“ – str. 309). Sve ovakve postupke oni dele na metode individualnog i grupnog tretmana i metode korekcije. Oblici tretmana osuđenih lica dele se na opšte (radna terapija; moralno-pedagoški uticaj; organizovanje slobodnog vremena; osuđenička samouprava; grupna psihoterapija i savetovanje; i nagrađivanje i kažnjavanje) i posebne (tu spadaju tretmani: osuđenih na kratke kazne zatvora;

maloletnika; i postpenalni). Najzad, posebno se izlaže o efikasnosti resocijalizacije i tretmana osuđenih lica i ukazuje na naučne i praktične probleme utvrđivanja delotvornosti ovih zahvata.

Glave VIII i IX bave se formalnim i neformalnim sistemom u kaznenim ustanovama. U prvoj se ukazuje na normativni sistem, režim u penitencijarnim ustanovama, njihovu kategorizaciju, personal i arhitekturu. U sledećoj Glavi pažnja se posvećuje osuđeničkoj zajednici, njenim bitnim karakteristikama i odnosu sa formalnim sistemom. U tom sklopu, autori se posebno fokusiraju na posledice zatvaranja (deprivacije), načine prilagođavanja prestupnika, njihove stavove i konflikte.

Poslednja Glava u Prvom delu posvećena je kratkom istorijatu izvršenja krivičnih sankcija u Makedoniji. Ona predstavlja dobar uvod u Deo drugi koji nosi naziv Izvršno kazneno pravo u Republici Makedoniji. U njemu se daje naučni i praktični komentar Zakona o izvršenju sankcija (ZIS) koji je donet 2006, a noveliran 2010. Njegova sistematika je dosta slična većini zakona koji su doneti na nekadašnjem južnoslovenskom prostoru, ali ima i crte originalnosti jer na primer sadrži posebnu Glavu XVIII „Izvršenje alternativnih mera“ gde se svrstavaju uslovna osuda, uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom, uslovni prekid krivičnog postupka, opštekoristan rad, sudska opomena i kućno zatvaranje. Odredbe Zakona i podzakonskih akata su detaljno analizirane, a naročito njihova saglasnost sa međunarodnim izvorima krivičnog izvršnog prava.

Ono što je za nas od posebnog značaja je da je ZIS jedinstven kodeks u kome su sadržane sve zakonske odredbe iz ove materije. U Makedoniji je i materija izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima ostala u jedinstvenom zakonu iako ta Republika ima poseban Zakon o maloletničkoj pravdi. Takođe, ne postoji bilo kakav poseban zakon o izvršenju kazne zatvora za dela organizovanog ili kog drugog tipa kriminaliteta. Makedonija nema takav zakon iako je u toj Republici poslednjih decenija bilo više

događaja koji bi dali povoda za reagovanje usvajanjem „paničnog zakonodavstva“. Podsetimo, terorističkim aktom pokušano je ubistvo Predsednika Republike, izvršena je oružana pobuna, a po težini organizovanih oblika kriminaliteta ona ne predstavlja izuzetak u odnosu na države u okruženju. ZIS takođe reguliše i izvršenje krivičnih sankcija izrečenih pravnim licima. Makedonsko zakonodavstvo se, sa punim pravom, opredelilo za jedinstven zakon o izvršenju krivičnih sankcija i to rešenje je mnogo racionalnije od onog kome su pribegli naši zakonopisci koji ne samo da prepisuju rešenje iz jedne zapadne republike bivše Jugoslavije (čije zakonske tekstove ne treba prevoditi), nego nam i takva rešenja predstavljaju kao jedino moguća.

Vratimo se sada na završnu ocenu dela čiju sadržinu smo ovde ukratko prikazali. Bez preterivanja se može reći da se radi o kapitalnom radu čija vrednost prevazilazi granice zemlje u kojoj je nastalo. U njemu

se vidi redak spoj teorijskog promišljanja sa izvanrednim osećajem za praktično. Teško je naći bilo koje pitanje koje se odnosi na kazneni sistem i izvršenje sankcija koje nije obrađeno. Pri tome, autori su koristili obimnu literaturu na više stranih jezika čiji popis je impresivan. Da su ostali samo na tome, radilo bi se o izuzetnom delu. Ali, oni su učinili dodatni napor i u drugoj knjizi dali kritički prikaz nacionalnog krivičnog izvršnog zakonodavstva koji su započeli u komentaru ZIS koji su objavljenom 2011. Tako su praktičarima i svima koji se interesuju za ovu oblast, a ne samo studentima Pravnog fakulteta koji je Penologiju (I-II) objavio, dali pouzdani vodič kroz ovu materiju koja ni u njihovoj Republici, kao uostalom ni u ostalim bivšim socijalističkim državama, još nije izborila status koji zaslužuje.

Prof. dr Đorđe Ignjatović
Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu

ZORAN STOJANOVIĆ,
Krivično pravo – opšti deo, dvadeseto izdanje

Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
Beograd, 2013, str. 423

Krajem septembra 2013. god. iz štampe je, u izdanju Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Pravne knjige, izašlo jubilarno 20. izdanje udžbenika *Krivično pravo Opšti deo* našeg istaknutog stručnjaka prof. dr Zorana Stojanovića. Od trenutka objavljivanja prvog izdanja udžbenika izvršene su brojne izmene krivičnog zakonodavstva. Knjiga koja je pisana konciznim, jasnim i lepim stilom i koja je postala neizostavni udžbenik na mnogim pravnim fakultetima u zemlji uvek je pratila te izmene, pa je tako i ovo izdanje usklađeno sa poslednjim izmenama Krivičnog zakonika koje se odnose na Opšti deo („Službeni glasnik RS, br. 121/12 od 24. decembra 2012. god).

Dvadeseto izdanje nije promenilo raniju sistematiku udžbenika. Autor se dosta dosledno drži svoje jasne i jednostavne, ali čvrste teorijske koncepcije, kao i svojih jasnih stavova. Udžbenik detaljno i jednostavno obrađuje pojedine krivičnopravne institute, kako didaktički tako i naučno. Osnovna odlika ove knjige je ta što je prilagođen, kako studentima koji tek stižu početna znanja iz materije krivičnog prava, tako i studentima poslediplomskih studija. Autor takođe koristi u izvesnoj meri i kritički pristup prilikom objašnjenja definicija pojedinih krivičnopravnih pojmova. Prof. Stojanović u knjizi posebnu pažnju poklanja i onom što se smatra tradicionalnim, ali izlaže i savremene stavove uz osvrt na noviju domaću i stranu literaturu.

Knjiga se sastoji iz tri velike celine. Prvi deo knjige podeljen je na tri osnovna poglavlja

u kojima se čitaocu na početku pruža uvid u materiju krivičnog prava. Naime, autor na početku naročitu pažnju posvećuje pojmu krivičnog prava, krivičnom zakonodavstvu kao i mestu krivičnog prava u pravnom sistemu. Takođe, na ovom mestu obrađuje se i odnos krivičnog prava i morala, međunarodno krivično pravo i međunarodni krivični sud, kao i osnovna načela krivičnog prava (načelo legaliteta, legitimnosti, načelo krivice, humanosti i pravednosti i srazmernosti). Autor pruža poseban osvrt na pojavu i razvoj krivičnog prava, izvore krivičnog prava, kao i na pojam, vrste i metode tumačenja u krivičnom pravu. Posebna pažnja posvećena je i nauci krivičnog prava i njenom odnosu sa drugim naukama, počev od njenog nastanka, preko pojedinih škola, sve do mogućeg razvoja krivičnog prava u budućnosti. U prvom delu knjige autor objašnjava i pojam krivičnopravne zaštite, tj. krivično pravo u materijalnom smislu, sa posebnim osvrtom na legitimnost krivičnog prava i granice krivičnopravne zaštite. Posebno se obrađuje i vremensko i prostorno važenje krivičnog zakonodavstva.

Predmet drugog dela knjige je krivično delo. Na početku ovog dela knjige, prof. Stojanović objašnjava pojam krivičnog dela, određujući opšti pojam krivičnog dela, kao i međusobni odnos pojedinih elemenata opšteg pojma krivičnog dela. Kao i u ranijim izdanjima, autor se dosledno drži svoje jasne naučne koncepcije, prikazujući sve pojedine elemente opšteg pojma krivičnog dela. Detaljno se obrađuju pojam, funkcija i vrste radnje krivičnog dela. Pored toga,

autor objašnjava i predviđenost u zakonu kao opšti element krivičnog dela, gde se detaljno prikazuje biće i elementi bića krivičnog dela, radnja izvršenja, posledica i uzročna veza (uzročnost). Autor naročitu pažnju posvećuje uslovima kažnjivosti, tj. objektivnim uslovima inkriminacije i ličnim osnovima isključenja kažnjivosti, kao i subjektu i objektu krivičnog dela. Naravno, autor kao i u ranijim izdanjima, obrađuje i društvenu opasnost kao materijalnu stranu predviđenosti u zakonu, gde ukazuje na njenu funkciju, odnos sa zaštitnim objektom i njeno mesto u materiji krivičnog prava. Dalje se obrađuje protivpravnost kao treći opšti element krivičnog dela, uz detaljan prikaz osnova isključenja protivpravnosti (delo malog značaja, nužna odbrana, krajnja nužda i osnovi isključenja protivpravnosti koji nisu predviđeni krivičnim zakonom). Autor posebno razmatra i institut krivice, kao četvrtog opšteg elementa krivičnog dela, dajući detaljan prikaz teorija krivice, oblika (stepena) krivice, kao i osnova isključenja krivice, kao i posebne slučajeve odgovornosti u krivičnom pravu (*actiones liberae in causa*, odgovornost za krivična dela kvalifikovana težom posledicom i dr.). Kao posebna novina u našem krivičnom zakonodavstvu obrađena je i odgovornost pravnog lica za krivična dela. U nastavku drugog dela knjige, prof. Stojanović prikazuje oblike i način ostvarivanja krivičnog dela (pripreme radnje i pokušaj, vreme i mesto izvršenja krivičnog dela, kao i deobu krivičnih dela). Na samom kraju drugog dela knjige, autor detaljno obrađuje pojam i vrste sticaja krivičnih dela kao i ostvarenje krivičnog dela od strane više učinilaca (saučesništvo).

Predmet trećeg dela knjige prof. Stojanovića su krivične sankcije. Na početku se pažnja posvećuje opštem pojmu krivičnih sankcija, kao i vrsti krivičnih sankcija. Autor u nastavku objašnjava pojedinačno svaku vrstu krivičnih sankcija, pružajući prikaz pojedinih vrsta krivičnih sankcija. Detaljno su prikazane kazne (kazna zatvora, novčana kazna, rad u javnom interesu i oduzimanje vozačke dozvole) kao i pitanja koja se tiču odmeravanja kazne (pojam i vrste, olakšavajuće

i otežavajuće okolnosti, ublažavanje kazne i oslobođenje od kazne, povrat, odmeravanje kazne za krivična dela učinjena u sticaju, odmeravanje kazne osuđenom licu i računanje pritvora i ranije kazne). Autor dalje prikazuje mere upozorenja (uslovnu osudu i sudsku opomenu), mere bezbednosti, ali i posebnu krivičnopravnu meru oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim delom. U nastavku se obrađuju pravne posledice osude i to nastupanje, vrste i njihov početak i trajanje. Posebna pažnja posvećena je i rehabilitaciji i davanju podataka iz kaznene evidencije, a naročito pojmu i dometima rehabilitacije. Dalje sledi prikaz amnestije i pomilovanja, kao i pojam zastarelosti krivičnog gonjenja i zastarelosti izvršenja krivičnih sankcija. Na samom kraju trećeg dela udžbenika, prof. Stojanović obrađuje krivične sankcije prema maloletnicima, u okviru koga se prikazuje krivičnopravni status maloletnih učinilaca i sankcije za maloletnike u našem krivičnom pravu (vaspitne mere, maloletnički zatvor i uslovni otpust maloletnih učinilaca). Izvesna pažnja posvećena je i primeni vaspitnih mera na punoletna lica koja su izvršila krivično delo kao maloletnici i primeni vaspitnih mera na mlađe punoletne učinioce krivičnih dela. Na samom kraju autor daje spisak literature i registar pojmova radi lakšeg pronalaženja pojedinih pojmova u knjizi.

Osim toga 20. izdanje je u značajnoj meri dopunjeno novim tekstom, pošto su mnoga pitanja, uz uzimanje u obzir aktuelne domaće i strane literature, detaljnije obrađena, kako bi se omogućilo da se i oni koji već u dobroj meri vladaju materijom krivičnog prava upoznaju sa najnovijim rezultatima savremene krivičnopravne misli. Kod izvesnog broja pitanja došlo je radi lakše preglednosti do podele materije na nekoliko manjih celina (uzročna veza, umišljaj, produženo krivično delo i sl), dok su druga pitanja obogaćena eksplikativnim fusnotama kao i dodatnim tekstom kojim se dalje približava određeni aspekt odnose materije. Tako je, nasuprot u nemačkoj doktrini vladajućem stavu o trostepenoj strukturi krivičnog dela koje obuhvata zakonska obeležja dela, protivpravnost i krivicu, dodatnim

argumentima opravdan stav da radnju i dalje treba zadržati u sistemu krivičnog dela kao prvi element, jer ona „postoji pre i nezavisno od elementa predviđenosti u zakonu“. Prenosnije radnje u predviđenost u zakonu svelo bi je samo na jedno od bitnih obeležja bića krivičnog dela, usled čega bi radnja izgubila svoju opštost. U okviru instituta nužne odbrane autor skeptično gleda na sve prisutnije nastojanje, izraženo pre svega u stranoj literaturi, kao i delu naše sudske prakse, da se nužnoj odbrani iz socijalnih i etičkih obzira postave dodatne granice, izražavajući stav da „osim tradicionalnog slučaja velike nesrazmere između napadačevog dobra i dobra napadnutog, tumačenje uslova da je odbrana bila neophodno potrebna ne može se širiti i na neka druga ograničenja a da se ne pređu zakonski okviri koje KZ postavlja kod nužne odbrane“. Dodatno je pojašnjena i argumentacija za jednak krivičnopravni značaj stvarne zablude o biću krivičnog dela i stvarne zablude o razlozima isključenja protivpravnosti. Poznato je da naš KZ jednako tretira ove dve vrste zablude, iako postoje određeni problemi na planu opravdanja za takvo dejstvo stvarne zablude o okolnostima koje delo čine dozvoljenim, jer učinilac u tom slučaju ima umišljaj u odnosu na obeležja bića krivičnog dela. Iako ova vrsta zablude ima izvesne sličnosti sa pravnom zabludom, autor zaključuje da je ona „ipak bliža stvarnoj zabludi zato što su predmet zablude činjenice, a ne pravo“, dalje objašnjavajući ovu problematiku u nemačkoj teoriji, koja je razvila niz učenja o krivičnopravnom dejstvu zablude o razlozima isključenja protivpravnosti, s obzirom na činjenicu da nemački KZ ne reguliše ovu vrstu na način kako je to učinjeno u našem krivičnom pravu. Bliže su objašnjene i okolnosti koje onemogućavaju ili otežavaju izvršenje krivičnog dela u kontekstu instituta dobrotvoljnog odustanka, kao što je dopunjeno i izlaganje kod odgovornosti za krivična dela kvalifikovana težom posledicom. Pored još dodatnih napomena i dopune pojedinih pitanja, koje pažljivom čitaocu koji je upoznat sa ranijim izdanjima, neće promaći, posebno se izdvaja proširen komentar materije koja

se odnosi na situacije posrednog izvršilaštva. Iako KZ ne reguliše ovaj institut postoje slučajevi koji bi bili prihvatljivi i za naše krivično pravo i koji bi se mogli podvesti pod ovu pravnu figuru. U odnosu na slučaj kada učinilac ostvaruje obeležja bića krivičnog dela posredstvom drugog lica primenom neodoljive sile, autor menja dosadašnji stav da je reč o situaciji posrednog izvršilaštva, priklanjajući se, uz bogatu i ubedljivu argumentaciju, u međuvremenu vladajućem stavu da „u tom slučaju radnju izvršenja preduzima u stvari lice koje primenjuje apsolutnu silu, tako da bi ga ipak trebalo smatrati neposrednim, a ne posrednim izvršiocom“. Ipak, pored svih teorijskih proširenja osnovnog teksta, upadljiva je jedna razlika na planu sistematike u odnosu na ranija izdanja udžbenika, koje su posledica još ranije zauzetog stava autora da se problematika posledice i uzročne veze ne razmatra na nivou radnje kao nosećeg elementa u pojmu krivičnog dela, već u okviru bića krivičnog dela, gde nesporno pripadaju. Takođe, značajno je prošireno i razmatranje krivičnih dela nečinjenja, koja su i pored istaknute ograde samog autora da im tu nije u potpunosti prirodno mesto (kada je reč o nepravim krivičnim delima nečinjenja), preseljena u biće krivičnog dela. Dok prava krivična dela nečinjenja, koja podrazumevaju kršenje krivičnopravne zapovesti da se preduzme određena aktivna radnja, i koja može učiniti načelno svako ko se nađe u situaciji koju obuhvata biće krivičnog dela, ne stvaraju neke posebne probleme, nepravna krivična dela nečinjenja, i pored zakonske odredbe (čl. 15 st. 2 KZ) koja predviđa osnov njihovog postojanja, brojnim spornim pitanjima otvaraju jedno od najsloženijih područja na planu krivičnopravne dogmatike. Posebno je dopunjena materija koja se tiče osnova koji uspostavljaju poziciju garanta, jer je pored tradicionalnog, formalnog pristupa, kome je data izvesna prednost, pažnja poklonjena i tzv. funkcionalnom pristupu, novijem učenju koje polazi „od funkcije koju treba da obavi lice koje ima položaj garanta“ i koji „bi mogao značajno da doprinese konkretizaciji garantne obaveze i njene sadržine u konkretnom slučaju“.

Udžbenik je u potpunosti zadovoljio sva očekivanja od pravnog pisca koji je autor ili koautor 12 knjiga (devet u zemlji i tri u inostranstvu) od čega 5 monografija, 3 komentara u više izdanja, 3 udžbenika u više izdanja i 1 priručnika, kao i preko 200 članaka, referata i saopštenja na naučnim i stručnim skupovima u zemlji i inostranstvu, uključujući i učešće u naučno-istraživačkim projektima. Napomenujemo i da se autor u navedenim radovima, osim temama iz oblasti krivičnog prava (opšti i posebni deo), bavio i pitanjima iz oblasti kriminalne politike, reforme krivičnog zakonodavstva, uporednog i međunarodnog krivičnog prava, kao i pitanjima iz oblasti filozofije i sociologije i istorije krivičnog prava. Pored toga prof. Stojanović je učestvovao i na velikom broju međunarodnih kongresa sa referatima i kao predsedavajući, a bio je i predavač na brojnim seminarima i okruglim stolovima u funkciji edukacije u pravosuđu u Republici Srbiji i Republici Crnoj Gori. Sve to nam govori da je pred nama knjiga autora nesumnjivo velikog stručnog i naučnog kredibiliteta.

Ovo delo prof. Stojanovića je izuzetno značajno za proučavanje krivičnog materijalnog

prava. Knjiga ne samo da postiže svoju osnovnu namenu, da studentima pruži jasan putokaz kroz materiju krivičnog prava, već jedinstvenim naučnim pristupom obrađuje pojedina teorijska pitanja važna za razvoj nauke krivičnog prava. Udžbenik je, osim studentima redovnih studija, koristan i studentima master i doktorskih studija. Knjiga detaljno prikazuje celokupan sistem opšteg dela krivičnog prava uz jedinstven i jednostavan teorijski koncept.

Knjigu karakteriše veoma jasan stil i jezik, koji su vešto odmereni i pristupačni, kako dugogodišnjim praktičarima i teoretičarima u ovoj pravnoj oblasti, tako i čitaocu koji tek ulazi u materiju krivičnog prava. Na kraju se može slobodno zaključiti da je pred nama još jedno izuzetno delo prof. Zorana Stojanovića koje je neizostavno u svakoj ozbiljnoj krivičnopravnoj bibliografiji stručne i naučne javnosti.

mr Nenad Stanković
Viši sudijski saradnik,
Osnovni sud u Paraćinu